

ECONOMISCH
STATISTISCHE
BERICHTEN

Vacatures

Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening Bureau voor Efficiency

Aan het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening kunnen bij het Bureau voor Efficiency enkele

Medewerkers

worden geplaatst. Sollicitanten moeten organisatie-talent, overtuigingskracht en doorzettingsvermogen bezitten en beschikken over uitgebreide ervaring op administratief terrein. Inzicht en practijk in mechanisatie van den administratieven arbeid is noodzakelijk.

Zij, die een accountantsopleiding hebben genoten of met de vakstudie ver gevorderd zijn, dan wel organisatorische ervaring in concernbedrijven hebben opgedaan, genieten de voorkeur. Leeftijd 35-45 jaar. Sollicitanten moeten bereid zijn zich aan een psychotechnisch onderzoek te onderwerpen. Aanstelling op arbeidscontract tegen nader overeen te komen salaris. Brieven aan het Bureau voor Efficiency van voornoemd Ministerie, Oostduinlaan 2, Kamer 52 te 's-Gravenhage.

De bibliotheek van den Economischen Voorlichtingsdienst, Bezuidenhoutscheweg 95, 's-Gravenhage, vraagt voor spoedige indiensttreding een

ervaren economisch geschoolde Assistent(e) bij voorkeur bekend met economische documentatie. Salaris volgens rijksregeling.

Een instelling op sociaal-administratief gebied te Rotterdam vraagt voor onmiddellijke indiensttreding een flinken

Administrateur,

speciaal bekend met de administratie, voortvloeiende uit sociale wetten. Degelijke kennis van de practijk van moderne boekhouding is vereischt. Brieven met volledige gegevens, referenties en opgave van verlangd salaris onder no. 254 Bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Beschikbare krachten

Directeur

eener groote N.V. in het Noorden des lands wensch van werkring te veranderen. Prima referenties. Eventuele financiële deelname geen bezwaar. Brieven onder no. 255 Bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Energiek zakenman, directeur van vooraanstaand groot-handelsbedrijf in ijzer en staal en aanverwante artikelen, commercieel en administratief onderlegd, grondige vakkennis en goed ingevoerd, zoekt

leidende functie

event. associatie in groothandel of importhuis. Br. onder No. 259, Bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

EXPORT ZUID-AMERIKA

Groote chemisch-industrieelc maatschappij met goed functioneerend verkoopapparaat in het buitenland, zoekt verbinding met fabrikanten van chemische- en pharmaceutische producten en verfstoffen, teneinde den export hunner producten, vooral in Zuid-Amerika, te behartigen. Br. onder no. 257 Bureau van dit blad; postbus 42, Schiedam.

Financieele en Patent belangen in Amerika en Canada.

Ex bankdirecteur, jurist, binnenkort voor zijn eigen exportzaken vertrekend, is bereid 1 à 2

vertrouwensopdrachten

te aanvaarden. Kennismaking c.q. bespreking bij voorkeur in Amsterdam of Den Haag. Br. met opgave van approximatief bedrag van het belang, onder lett. M.M.H. aan Nijgh & van Ditmar, Amsterdam.

R. MEES & ZONEN

Ao. 1720

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

Rotterdam, Amsterdam (Ass.), 's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen

Behandeling van alle **Bankzaken**
Bezorging van alle **Assurantiën**

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing - afschrijving van toekomstige lasten - blijvende sociale voldoening

Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

AMSTERDAMSCHER BANK N.V.

131 BIJKANTOREN EN ZITDAGEN
KAPITAAL f 55.010.000. RESERVES f 31.500.000

gispén

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

SCHRIFTELIJKE CURSUS VOOR MODERNE BEDRIJFSADMINISTRATIE

Leidt op voor het examen moderne bedrijfsadministratie — **Behandelt o.a.** administratieve organisatie, de rekeningstelsels, voor en nacalculatie, standaardkosten en budgetteering, loonstelsels en loonadministratie, bedrijfsstatistiek, toepassingen in verschillende bedrijven — **Biedt** uitstekend verzorgde lessen en beschrijvingen, uitvoerige en gedegen correctie van de uitgewerkte vraagstukken, alle gewenschte voorlichting op studiegebied — **Beschikt over** talrijke medewerkers uit de practijk van het bedrijfsleven — **Verzorgt** behalve den hoofdcursus ook voorbereidende, aanvullende en repetitiecursussen.

Prospectus op aanvraag

SECRETARIAAT BEURSGEBOUW
KAMER 321 — ROTTERDAM

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

30E JAARGANG

DONDERDAG 18 OCTOBER 1945

No. 1484

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. F. ten Doesschate; N. J. Polak;
J. Tinbergen; H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
H. W. Lambers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het blad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

Administratie: Nieuwe Binnenweg 175a, Rotterdam (C.).
Telefoon 38340. Giro 8408.

Aangeteekende stukken aan het Bijkantoor Museumpark, Rotterdam (C.).

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Fa. H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam. (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD: Blz.

De economische beteekenis van Nederland voor Indië door Prof. G. Gonggrijp	160
De achtergrond van het Britsch-Nederlandsche monetaire verdrag door Dr. A. Treep	161
Tolunie door Prof. Mr. C. Weststrate	164
Aanteekeningen:	
Britsch-Nederlandsche monetaire overeenkomst ..	167
De Belgische prijspolitiek na de bevrijding	168
Het Amerikaansche bankwezen gedurende den oorlog	170
Geld- en Kapitaalmarkt	170
Statistieken:	
De Nederlandsche Bank; voornaamste posten in duizenden guldens en verkorte balans op 15 October 1945	171
Voornaamste posten in miljoenen francs van de Nationale Bank van België	171

DEZER DAGEN

bestaat de tijd nog steeds uit problemen, en oplossingen geene. Nederland kan aan weinig anders aandacht schenken dan aan den toestand in Indië. De oorlogsverklaring, van wie uitgaande is niet, precies bekend, zal ook hen, die Indië ver, en de eigen huiselijke problemen belangrijk, vonden hebben opgeschrikt. Meer nog dan dat, zullen de

oproepen voor den militairen dienst, die sommigen ontvangen, verscherpt gevoel voor de pijnlijke situatie hebben gebracht. Hoe penibel het is, heeft de Minister van Overzeesche Gebiedsdeelen in een redevoering voor de Tweede Kamer Dinsdag jl. zeer openhartig uiteengezet. In het Engelsche Lagerhuis sprak de Minister-President Attlee op sympathieke wijze. Sympathie is veel, schepen zijn meer. Op schepen, die vrijkomen bij de onlangs aangekondigde opheffing van de geallieerde scheepvaartpool op 2 Maart 1946, kunnen wij echter niet wachten.

Zoozeer is de aandacht geconcentreerd op Indië, dat een andere consequentie van den oorlog, de Duitsche schadevergoeding, in de publieke opinie op den achtergrond raakt. De Regeering blijft echter op haar qui vive, zooals blijkt uit de voorbereidingen voor het zenden van een Nederlandsche missie naar het geallieerde militaire bestuur te Berlijn.

Intusschen kampt niet alleen Nederland met het botsen en schuren, dat een der naoorlogsweeën is. Over Oostenrijk, en Weenen in het bijzonder, waren de berichten reeds direct na de bezetting ongunstig. Thans is het land in een impasse door verschillen in opvatting der bezettende machten. De binnenlandsche economische situatie is angstwekkend; terwijl de loonen ongeveer 200 shilling in de maand beloopten, kost een Engelsch pond meel 50 schilling en vet meer dan 1.000 schilling; in Hongarije is de staat van beleg afgekondigd; in Roemenië is de binnenlandsche politiek vastgelopen; in Griekenland ziet men geen kans een Regeering te vormen; in Portugal, tijdens den oorlog een lustoord volgens de brieven van hen, die het bereikten, zijn woelingen aan de orde van den dag; in Argentinië is er openlijk strijd tusschen burgers en Regeering en in België werd de Koningskwestie weer acuter.

Op economisch gebied is nationalisatie al evenzeer een slagwoord als nationalisme het is op politiek gebied. De Engelsche Regeering heeft een wetsontwerp ingediend inzake de nationalisatie van de „Bank of England” met een voor de aandeelhouders tamelijk gunstig voorstel. De Nederlandsche Regeering heeft een Koninklijk Besluit afgekondigd ten aanzien van den status van De Nederlandsche Bank, dat de verandering van de Bank in een overheidslichaam schijnt voor te bereiden.

Voor Nederland zijn er gunstige aspecten van geslaagde missies. De Nederlandsche Rijnvaartmissie, voor het vrijmaken van den Rijn, vordert goed met haar werkzaamheden en schept op deze wijze voor Nederland mogelijkheden om valuta te krijgen, zonder credit. Buitenlandsche betaalmiddelen met behulp van credit — \$ 50 miljoen — krijgen we via de V.S.

De lacune in de rechtsbedeeling is door de herleving der cassatie gevuld en het gat in den zeedijk bij Westkapelle is nu werkelijk dicht.

DE ECONOMISCHE BETEKENIS VAN NEDERLAND VOOR INDIË I.

Tallose malen is de vraag van de betekenis van Nederland voor Indië, zowel economisch als sociaal en politiek, behandeld. Ook omgekeerd kwam de betekenis van Indië voor Nederland wel ter sprake, het uitvoerigst in de zorgvuldig voorbereide reeks van voordrachten, die de Wageningse studenten in Maart 1938 hebben georganiseerd, bij het vierde Lustrum van hun hogeschool, en die bij Veenman en Zonen verschenen zijn, onder de titel „De sociaal-economische invloed van Nederlandsch-Indië op Nederland”.

Ik herinner mij wel, enkele malen artikelen en pamfletten te hebben gelezen, gevloeid uit de pen van extremisten en haters van het Nederlands gezag, waarin de invloed van Nederland op Indië werd voorgesteld als funest, doch ik herinner mij niet, ooit iets te hebben gelezen, waarin die invloed als onbeduidend werd beschouwd. Inderdaad is de economische en sociale betekenis van Nederland en van het Westerse element voor Indonesië naar verhouding veel groter dan bijv. de economische betekenis van Groot-Brittannië voor India of van de Verenigde Staten voor de Philippijnen. (De staatkundige en politieke betekenis van de genoemde grote mogendheden voor die landen, die ik van zeer grote waarde acht, laat ik hier dus buiten beschouwing). Ik ken geen groot koloniaal land in Azië en Afrika, waar het Westerse element het oorspronkelijke land zo diep heeft beïnvloed en gemaakt tot wat het is, als Nederlands-Indië.

Vergelijkt men Indië anno 1800 met Indië anno 1940, en vraagt men, welke van die twee, sociaal-economisch beschouwd, beter geschikt was voor volkomen zelfstandigheid, welke van die twee een onmiddellijke verbreking van de band met Nederland het best kon verdragen, dan lijdt het geen twijfel, dat het antwoord moet luiden Indië anno 1800. Staatkundig-politiek beschouwd, was de pax Neerlandica, of wat daarvoor in de plaats kwam, voor Indië, en wel met name voor Java, ook in 1800 van grote betekenis. Doch sociaal-economisch kon Indië zich toen zonder den Europeaan ongetwijfeld veel beter redden dan het Indië van nu. Voor nationalistten, in het bijzonder voor hen, die de band met Nederland openlijk of in hun hart niet willen, moge deze waarheid onaangenaam zijn, een dwaas is hij, die zijn ogen sluit voor de werkelijkheid.

Op Java nam, om onze aandacht eerst bij dat oude hoofdeiland te bepalen, de bevolking van 3 à 4 miljoen in 1800 toe tot ruim 40 miljoen in 1930. In 1850 moet ze ongeveer 10 miljoen groot zijn geweest. Die geweldige aanwas was om te beginnen mogelijk, doordat in 1820 een begin werd gemaakt met de stelselmatige inenting tegen de pokken, de ziekte, die bijna overal ter wereld de meeste slachtoffers maakte, en doordat, met uitzondering van slechts enkele jaren, de vrede werd gehandhaafd. In latere tijd was het voor het steeds groter wordende zielental nodig, dat de bestuurszorg intensiever werd en grote kapitalen werden belegd, vooral door Nederland. Zonder de aanleg van reusachtige irrigatiewerken, zonder intensieve bestuurszorg, zonder onmiddellijke onderdrukking van epidemieën en hulp bij dreigende hongersnood en zonder de grote landbouw- en andere ondernemingen en al de werkgelegenheid, die deze direct en indirect verschaffen, zou een zielental van 40 miljoen, dat Java tot één der dichtst bevolkte landen der wereld maakte, niet mogelijk zijn geweest. Er is dan ook geen ernstig schrijver over Indië, die de betekenis van Nederland voor Indië behandeld heeft, of hij heeft de verbreking van hun band beschouwd als een gebeurtenis, die rampspoed moest brengen. „Indië verloren, rampspoed geboren” was de leuze, die ongeveer dertig jaar geleden in zwang kwam. De rampspoed, die een verbreking van die band voor Indië zou brengen, is groter. „Holland verloren, chaos geboren” zou hier de „slogan” moeten luiden.

Van die rampspoed voor Indië heeft men zich een zo duidelijk mogelijke voorstelling trachten te vormen door, wanneer het een economische beschouwing was, zo goed mogelijk het aandeel te schatten, dat de Westerse ondernemingen en het gouvernement als werkgever bijdroegen in het gehele volksinkomen. Dat aandeel is niet onbelangrijk voor het gehele volksinkomen, in natura plus geld, en het is belangrijk voor het volksinkomen in geld. Dit laatste is een gewichtig punt, omdat het gemiddelde inkomen per hoofd van de inheemse bevolking, vooral op Java, klein is en het geldinkomen nog kleiner. Daarom heeft, om die oude uitdrukking nog maar eens te gebruiken, elke gulden zo'n hoog grensnut. Boeke drukt zich zelfs zo uit, dat aan de wortel van elk koloniaal vraagstuk, waarbij de inheemse bevolking betrokken is, de geldnood ligt. Men denke vooral niet, dat zij in min of meer permanente geldnood zou verkeren, omdat „de koloniale Overheid” haar dwingt belasting in geld op te brengen. Natuurlijk moet zij dat; zonder belasting in geld kan een koloniale Overheid evenmin bestaan als, in de moderne tijd, een oosters potentaat of een oosterse republiek. Maar de Indonesiër heeft die geldinkomsten ook hard nodig om de kleren te kopen, het zout, de petroleum, de borden, kopjes, schotels, lepels, messen, spijkers, naalden, spelden, scharen, lampen, garens, knopen, vis, vlees, koffie, thee, suiker, sigaretten, versnaperingen, kaartjes voor trein, tram en bus en tal van andere zaken, die hij, in tegenstelling tot de Papoea in nog onontdekte dorpen van Nieuw-Guinea, even dringend nodig heeft als wij, en die hij, evenmin als wij dat zouden kunnen, nu eenmaal niet van een stuk bamboe en een klapperdop kan maken.

Götzen becijferde het inkomen der inheemse bevolking van Java en Madoera voor 1929 op f 1.712 miljoen, waarbij uit den aard der zaak de inkomensdelen, die in natura werden genoten, op hun geldswaarde moesten worden geschat om een totaalcijfer te kunnen vinden. De geldinkomsten, die de inheemsen genoten bij de suiker, de tabak, de bergcultures, petroleum, scheepvaart, gas, electriciteit, mijnbouw, spoor- en tramwegen en het gouvernement, bedroegen in datzelfde jaar f 576 miljoen (waarbij inbegrepen f 52 miljoen van huisbedienden). Dit bedrag van f 576 miljoen is dus inbegrepen in het totaal van f 1.712 miljoen, en vormt daarvan derhalve een zeer belangrijk deel, niet minder dan een derde. Zoals gezegd, is het deel, dat de inkomsten, uit westerse ondernemingen en van het gouvernement genoten, vormen van het totale geldinkomen der inheemse bevolking, aanzienlijk groter. (Het is moeilijk te zeggen, welk deel van de inkomens in de inheemse agrarische sfeer de geldvorm aannemen.) In de jaren van depressie, die op de crisis van 1929 volgden, slonken, zoals men weet, de inkomsten der bevolking uit de Westerse ondernemingen geweldig. Toen eerst bleek voor velen zonneklaar, hoe belangrijk de Westerse economische activiteit voor de inheemsen, voor de Schatkist en voor het gehele land was. Bij de suikerindustrie, die danig moest worden ingekrompen, schrompelde het loonbedrag, aan inheemsen uitbetaald, van meer dan f 100 miljoen in 1929 ineen tot minder dan f 10 miljoen. En juist toen werden de ondernemingen, die vroeger zo dikwijls aan alle mogelijke critiek hadden blootgestaan, welvaartsaccumulatoren genoemd! Hoe belangrijk bijv. de suikerindustrie voor de Schatkist was vóór de crisis van 1929, blijkt uit het volgende. Men heeft voor verschillende jaren berekend, hoeveel deze industrie, direct en indirect, bijdroeg tot de inkomsten van 's Lands kas en vond voor 1924, een jaar van goede suikerprijzen, ruim f 46 miljoen. (Met indirecte bijdragen worden hier niet bedoeld geschatte bedragen, die men zou vinden door een „multiplier” in rekening te brengen, maar bijv. inkomstenbelasting van Europees en inheems personeel, bij de ondernemingen werkzaam.) Deze inkomsten trok de Schatkist uit een industrie, die 5,5 % van de sawahs op Java in beslag nam en 2,5 % van het totaal der bouwgronden. De inheemse bevolking betaalt,

zoals men weet, voor het gebruik van haar gronden landrente, die in datzelfde jaar 1924 op Java rond f 30 miljoen opbracht. De gehele landrente, betaald voor 100 % der gronden, bracht dus in dat jaar minder op dan de industrie, die 2,5 % der gronden op Java gebruikte, direct en indirect aan 's Lands kas bijdroeg!

Wanneer men zulke feiten en cijfers voor ogen houdt, begrijpt men beter, hoe groot de betekenis van het Westerse kapitaal voor Indië is. Dat kapitaal verkrijgt Indië door Nederland en in hoofdzaak uit Nederland. (De waarde van het kapitaal, door Nederland in Indische ondernemingen en staatsleningen belegd, wordt op f 4 milliard geschat.) Talloze malen werden aan de werkzaamheid van dat kapitaal de gedachten van „drainage” en uitbuiting vastgeknoot. Het is natuurlijk waar, dat de winsten, door de ondernemingen gemaakt, uitgekeerd worden aan de rechthebbenden, die voor het overgrote deel buiten Indië wonen, winsten, die dus wegvloeien. Maar dit gebeurt niet, zonder dat het kapitaal de inkomsten van Indië vergroot heeft. Het is vooral door deze grotere inkomsten, dat Indië de scholen, de hospitalen, de gezondheidszorg, de landbouwvoorlichting en een groot deel van de verdere bestuurszorg kan krijgen, waar het zo dringend om vraagt. Zonder Nederland zou Indië het kapitaal, dat het behoeft, niet krijgen. En als het dan al kapitaal, zij het ook in veel te geringe mate, verkreeg, zou het dit veel duurder moeten betalen. Want het is op grond van het vertrouwen, dat Indië door Nederland geniet, dat het kapitaalarme land de „vorgetane Arbeit”, die het zelf om allerlei redenen zo moeilijk kan presteren, in voldoende mate en goedkoop verkrijgt.

Maar Nederland betekent voor Indië niet alleen de verkrijging van kapitaal, zowel voor de vele ondernemingen als voor het gouvernement, het betekent ook organisatie, activering van het sociale leven, en precisie. Het betekent de modernisering, die Indië nodig heeft.

Hierover in een volgend artikel.

G.

DE ACHTERGROND VAN HET BRITSCHE-NEDERLANDSCHE MONETAIRE VERDRAG.

Het monetaire verdrag, dat op 7 September jl. tusschen Groot-Brittannië en Nederland werd gesloten, verdient in meer dan één opzicht onze bijzondere belangstelling. Het is het eerste verdrag van dien aard, dat door de Nederlandsche Regeering is aangegaan na haar terugkeer op vaderlandschen bodem. Tevens is het een interessant voorbeeld van de wijze, waarop onder de huidige omstandigheden wordt getracht het financieele verkeer in Europa weer op gang te krijgen.

De tekst van het verdrag¹⁾ lijkt op het eerste gezicht eenvoudig genoeg. Bij nadere bestudeering daarvan rijzen echter een aantal moeilijkheden, die den nauwkeurigen lezer min of meer het gevoel zullen geven in een financieelen doolhof te zijn beland. Wij zullen daarom trachten den lezer de draad van Ariadne in handen te geven. Daartoe zullen wij den opbouw van het thans in West-Europa tot ontwikkeling komende transfermechanisme moeten bezien tegen den achtergrond van Bretton Woods. Voorts zullen wij ons moeten verdiepen in de techniek der betalingsverdragen in het algemeen en moeten stilstaan bij den opzet van het Britsch-Nederlandsche verdrag in het bijzonder.

De achtergrond: Bretton Woods.

Uit de wereldomvattende plannen van Keynes en White is het project van Bretton Woods ontstaan, waarover de aspirant-deelnemers zich weldra definitief zullen moeten uitspreken.

De Vereenigde Staten hebben zich door de officieele aanvaarding van Bretton Woods duidelijk uitgesproken voor een multilateraal betalingsverkeer en de opheffing

der deviezencontrole over de loopende posten van de betalingsbalans, tot dusverre evenwel zonder in handelspolitiek opzicht kleur te bekennen. Nog altijd is de vraag, op welke wijze de rest van de wereld de zoo begeerde Amerikaansche exportgoederen moet betalen, er een, waarop niemand het antwoord vermag te geven. Bretton Woods geeft op deze vraag wel een monetair, doch geen economisch antwoord. Zonder handelspolitieken onderbouw beteekent Bretton Woods voor de debiteurlanden, en derhalve in laatste instantie evenzeer voor 's werelds grootsten crediteurstaat, slechts uitstel van executie. Zijn de Vereenigde Staten bereid de economische consequenties van hun crediteurpositie te aanvaarden, hetgeen beteekent, dat zij een voldoende hoeveelheid goederen en diensten van de debiteurlanden op de Amerikaansche markt toelaten, teneinde de debiteuren in staat te stellen aan hun verplichtingen jegens de Vereenigde Staten te voldoen? Dat is de groote economische vraag, waarvoor de wereld is geplaatst.

Door het monetaire fonds kan de acute dollarschaarschte voor loopende betalingen voor eenige jaren worden opgeheven. Door kapitaalexport uit de Vereenigde Staten, al dan niet via de „International Bank for Reconstruction and Development”, is het mogelijk nog voor een bepaalden tijd het probleem der definitieve verrekening te ontgaan. Dit alles kan echter niet voorkomen, dat de wereld vroeg of laat wederom wordt geconfronteerd met de vraag, op welke wijze de uitgaande en inkomende goederen- en dienstenstroom met elkaar in harmonie kunnen worden gebracht.

Gelukkig zijn er tal van symptomen, die er op wijzen, dat men in Amerika den ernst van dit probleem meer en meer gaat beseffen, maar zoo lang van officieele zijde in dit opzicht geen duidelijk standpunt wordt ingenomen, past den debiteurenstaten een zekere mate van reserve.

Zich spiegelend aan de ervaringen, opgedaan na 1930, zijn zij uitermate huiverig verplichtingen op zich te nemen, ten aanzien waarvan zij reeds nu in het ongewisse verkeer, of deze te zijner tijd kunnen worden nagekomen.

Nergens komt deze afwachtende houding sterker uit dan in Groot-Brittannië, dat zich als leidster van het sterlingblok tot tolk heeft gemaakt van alle landen, die met dollarschaarschte worstelen.

Het Vereenigd Koninkrijk is zeker niet minder verlangend naar het herstel van een redelijke mate van vrijheid van het internationale handels- en dienstenverkeer dan de Vereenigde Staten. Hiervan legt het plan-Keynes, dat voor alles is gericht op een expansionistischen wereldhandel, ondubbelzinnig getuigenis af. De Britten beseffen echter ten volle, dat de zeer ongunstige stand van de betalingsbalans het hun onmogelijk maakt verdere verplichtingen in schaarsche valuta op zich te nemen, indien niet de noodige waarborgen worden geschapen om deze verplichtingen te zijner tijd in natura aan den crediteur af te doen. In den regel is de debiteur optimistischer omtrent zijn eigen credietwaardigheid dan de crediteur. In de verhouding tusschen de Vereenigde Staten en Groot-Brittannië kan men de uitzondering zien, die de regel bevestigt. Hier is het de debiteur, die de crediteurenmentaliteit vertoont en zeer beducht is credieten op te nemen, die zijn credietwaardigheid op lange zicht verzwakken. Gevoed door een eeuwenoude traditie, heeft op de Britsche eilanden de crediteurenmentaliteit nog altijd de overhand.

De Britten staan daarom op een tweesprong. Het kan niet worden ontkend, dat hun strategische positie daarbij een zeer sterke is. Mochten de pogingen, om met de Vereenigde Staten tot een bevredigende regeling te komen, falen, dan biedt het sterlingblok hun de mogelijkheid om het overgrote deel der behoeften in de eigen „area” te dekken, in welk geval de aankopen in schaarsche valuta zullen dienen te worden beperkt tot het minimum. Van Britsche zijde zal men ongetwijfeld slechts in uiterste noodzaak tot deze oplossing zijn toevlucht nemen. Veel,

¹⁾ Zie blz. 167 van dit nummer.

zeer veel, zal afhangen van het verloop der Britsch-Amerikaansche besprekingen, welke thans in Washington gaande zijn. Reeds geruimen tijd kan men soortgelijke klanken beluisteren. Men vond den weerklink daarvan in vrijwel de geheele financieele pers. Thans is dit alternatief voor het eerst officieel naar voren gebracht door Lord Keynes tijdens de onderhandelingen te Washington.

Britsche betalingsverdragen met andere Westeuropesche landen.

Bestudeering der Britsche betalingsverdragen met de bevrijde landen van Europa leidt eveneens tot de conclusie dat in deze verdragen zoowel met een universeel systeem van betalingsverkeer, als met de invoering van een economisch blok is rekening gehouden. Dit beteekent voor de partners overigens nog geenszins, dat zij daarmee tot het sterlingblok zijn toetreden. Dit laatste kan, maar behoeft niet het geval te zijn. In dit opzicht kennen de overeenkomsten verschillende nuances.

In betrekkelijk snel tempo zijn tusschen Groot-Brittannië en de Westeuropesche landen betalingsovereenkomsten tot stand gekomen. De eerste is de betalingsovereenkomst met België van 5 October 1944, daarna volgt Zweden (6 Maart 1945), Frankrijk (27 Maart 1945), Denemarken (16 Augustus 1945), Nederland (7 September 1945), terwijl het verdrag met Noorwegen elk oogenblik kan worden verwacht.

Twee groepen van overeenkomsten dienen hier te worden onderscheiden: 1. de verdragen, waarin aan den koop van elkaars valuta geen grens wordt gesteld (Zweden, Denemarken en waarschijnlijk aanstonds ook Noorwegen); 2. de verdragen, waarbij het wederzijdsche koopen van elkaars valuta aan een bepaalde limiet is gebonden, zoals in het geval van België, Frankrijk en Nederland.

De eerste groep landen is feitelijk toetreden tot het sterlingblok, hoewel men hierbij in het oog dient te houden, dat deze overeenkomsten steeds met drie maanden opzeggingstermijn kunnen worden beëindigd.

De tweede groep landen treedt niet toe tot het sterlingblok. Toch zijn de relaties dezer landen met het sterlingblok nauwer dan men op het eerste gezicht zou vermoeden, doordat zij alle drie over groote vorderingen in sterling beschikken, die in de verdragen zijn ingebouwd.

Het zou te ver voeren de afzonderlijke verdragen in bijzonderheden te bespreken. Wij zullen ons daarom beperken tot den principieelen opzet der betalingsverdragen, welke tot de tweede categorie behooren, waarbij wij alleen op den technischen inhoud van het Nederlandsche verdrag wat dieper zullen ingaan.

De groote bezwaren der bilaterale clearingverdragen heeft men trachten te ondervangen door het kiezen van den meer soepelen vorm van het betalingsverdrag. Ook hier is het instrument voorloopig in hoofdzaak bilateraal. Trouwens, bij het wederaanknoopen der financieele relaties met landen, die eerst korten tijd zijn bevrijd, kon men moeilijk anders te werk gaan. Zoowel het prijs- als het loonniveau dezer landen is nog in beweging. Monetair saneeringen, waarvan het resultaat nog practisch nergens definitief is te beoordeelen, zijn bezig zich te voltrekken. De groote goederenschaarschte maakt het bovendien zeer verleidelijk de valuta op een te hoog niveau te stabiliseeren. Voorloopige pariteiten worden tastenderwijze vastgesteld. De ervaring zal later moeten leeren, of deze in harmonie zijn met de binnen- en buiten-waarde dezer valuta's. Onder deze omstandigheden kunnen de monetair verdragen moeilijk anders dan een voorloopig karakter hebben.

In principe berusten deze accoorden op het scheppen van een dispositieruimte in elkaars valuta, welke marge bestemd is om kortlopende schommelingen van de betalingsbalans op soepele wijze op te vangen. Men verleent elkaar dus wederzijds crediet. Iedere circulatiebank verstrekt in zijn eigen valuta een bepaalde hoeveelheid koopkracht aan de andere. Hierbij dient men wel scherp in het

oog te houden, dat deze „credieten” een zuiver monetair karakter hebben en dus zeker niet de functie van commercieele credieten kunnen vervullen. De monetair credieten dienen uitsluitend als schokbrekers, waardoor aan het mechanisme de noodige soepelheid wordt verleend. Onder den gouden standaard was de koers binnen de goudpunten flexibel, terwijl de internationale credietverleening en in laatste instantie de goederen- en dienststroom voor compenseerende beweging zorgden.

Het betalingsverdrag mist dit flexibele karakter. Het kent alleen een starren koers, maar door het toestaan van „overdrachts” worden seizoenschommelingen opgevangen binnen het kader der toegestane marges. Mochten structurele onevenwichtigheden bestaan, dan ontstaat aanstonds een onevenredig zwaren druk naar een der beide zijden. Onevenwichtigheden van dezen aard kunnen alleen worden opgevangen door het betalingsverdrag te schragen door langlopende commercieele credieten, door kapitaalbewegingen of, voor het geval dat de oorzaak een permanent karakter heeft, door pariteitswijziging. Praemisse voor het behoorlijk functionneeren der betalingsverdragen is, dat de betalingsbalans materieel in evenwicht wordt gehouden. Daar zeker een bilateraal evenwicht slechts bij wijze van uitzondering automatisch tot stand komt, kunnen de betalingsverdragen alleen dan op bevredigende wijze werken, wanneer exporten import van overheidswege onder toezicht worden gesteld.

In principe kunnen alle loopende posten van de betalingsbalans via het mechanisme der monetair verdragen worden verrekend, d.w.z.: alle posten van de handelsbalans, de dienstenbalans en de rente- en dividendenbalans.

Het kapitaalverkeer blijft onderhevig aan de autonome deviezenbepalingen der betrokken landen. Het kapitaalverkeer is echter in beginsel toegelaten, voorzover het een nuttige economische functie heeft. Voor alle kapitaaltransacties is het vereischte dat de toestemming van beide Regeeringen wordt verkregen. Wat de overige posten van de betalingsbalans betreft, staat het den betrokken Regeeringen vrij te doen wat haar goedgeunkt. Zoo is voor uitbetalingen uit Britsche rekeningen in Nederland aan ingezetenen in Nederland of overdracht van Britsche guldens van den eenen ingezetene van het sterlingblok aan een anderen uitsluitend een Britsche en dus geen Nederlandsche deviezenvergunning vereischt.

Hetzelfde systeem geldt uiteraard voor Nederlandsche sterlingrekeningen. Indien men met zijn disposities binnen het kader der overeenkomst blijft, wordt aan ieder der partners overgelaten zijn saldi in de vreemde valuta in kwestie te besteden op de wijze, zoals hem dat het beste uitkomt. Dit is tegenover het vroegere systeem, waarbij voor iedere transactie steeds twee afzonderlijke vergunningen noodig waren, een belangrijke technische vereenvoudiging.

Behalve bij het kapitaalverkeer is er slechts één geval, waarbij voor een transactie twee vergunningen zijn vereischt, n.l. wanneer één der partijen een betaling wenschte te verrichten in de valuta van de wederpartij aan een derde land. Het geval dus, dat de Britten guldens willen betalen aan een derde land, of dat Nederlanders sterling wenschen te vergoeden aan een land, dat niet tot de „sterlingarea” behoort. Alle Britsche betalingsverdragen laten de mogelijkheid open om derde landen, zij het incidenteel, van de overeenkomst te doen profiteren. De practijk heeft reeds geleerd, dat deze bepaling geen doode letter is, maar integendeel een reële ontsnappingsmogelijkheid uit het bilaterale keurslijf.

Alle betalingsverdragen bevatten voorts de clausule dat, indien een internationale betalingsregeling tot stand komt, de verdragen zullen worden herzien op die punten, waar dat noodig mocht blijken.

In dit deel der verdragen komt het duidelijkst uit, dat men van Britsche zijde met twee mogelijkheden rekening houdt. Wordt Bretton Woods verwezenlijkt, dan treedt

het sterlingblok als geheel toe. Automatisch komt dan multilateraal betalingsverkeer tusschen alle deelnemers van Bretton Woods tot stand. Faalt Bretton Woods, dan worden de pogingen gericht op versterking en vergroting van het sterlingblok en kan door weghalen van de tusschenschotten, welke de monetaire kanalen scheiden, binnen het blok algeheele fungibiliteit worden bereikt. De huidige betalingsverdragen zijn daartoe een eerste stap. De toekomst zal leeren, in welke richting de verdere ontwikkeling zal gaan.

Overschrijdt een der partners de toegestane normale marge, dan moet de debiteur het surplus in goud aanzuiveren. Een variatie, welke men bij de Britsche verdragen niet aantreft, is het consolideeren van de overschrijding in schatkistbiljetten van den debiteur, in welk geval het extra genoten crediet dus rentedragend wordt²⁾. In de Britsche verdragen vindt de saldeering uitsluitend met goud plaats. De goudpunten zijn dus van elkaar verwijderd met een afstand van twee maal de marge van het normale crediet. Deze marge moet er dus op berekend zijn om de normale schommelingen te kunnen opvangen.

Terwijl overschrijdingen in goud moeten worden voldaan, hebben beide circulatiebanken steeds het recht, het door haar opgenomen bedrag in vreemde valuta geheel of gedeeltelijk met goud af te lossen.

De technische werking der overeenkomsten.

Technisch gesproken, waarbij wij het Britsch-Nederlandsche verdrag als voorbeeld zullen aanhouden, werken de overeenkomsten aldus. De „Bank of England” opent een sterlingrekening ten name van De Nederlandsche Bank, terwijl De Nederlandsche Bank een guldenrekening ten name van de „Bank of England” opent. Voor elken sterlingverkoop door de „Bank of England” aan De Nederlandsche Bank wordt de „Bank of England” gecrediteerd voor de tegenwaarde in guldens in de boeken van De Nederlandsche Bank. De guldens, die De Nederlandsche Bank ter beschikking stelt aan de „Bank of England”, worden haar gecrediteerd in sterling in de boeken der „Bank of England”.

De sterlingbedragen, waarover De Nederlandsche Bank aldus de beschikking krijgt, zullen worden aangehouden en belegd op een wijze, die de goedkeuring wegdraagt van de Britsche circulatiebank. Hetzelfde toezicht oefent De Nederlandsche Bank uit over de guldenbedragen van de „Bank of England”.

De „additional sum”.

Het moeilijkst te doorgronden gedeelte van het verdrag zijn de passages, waarin melding wordt gemaakt van de „additional sum”. Zooals wij reeds eerder opmerkten, zijn de netto-vorderingen, die Frankrijk, België en Nederland in de „sterlingarea” hebben, een integraal onderdeel van het verdrag geworden.

Groot-Brittannië is den oorlog geëindigd met een schuld van ca. £ 4 miljard aan het buitenland. Englands valutapositie gedooft niet dit bedrag in vrije converteerbare deviezen ter beschikking van de crediteuren te stellen. Anderzijds wenschen de Britsche autoriteiten het ontstaan van verschillende soorten sterling naar Duitsch recept tot elken prijs te voorkomen. Tenslotte heeft men de volgende oplossing gekozen. De „additional sum”, waaronder te verstaan is het nettobedrag aan vorderingen van Nederland en overzeesch gebiedsdeelen in de „sterlingarea” wordt als het ware collectief geblokkeerd, evenwel zonder dat de individueele houder van sterlingsaldi daarvan iets gewaar wordt. Dit op het eerste gezicht verrassende effect wordt bereikt door de „additional sum” bij de normale credietmarge te trekken, welke aan Nederland wordt ingeruimd. Daardoor kan De Nederlandsche Bank eerst goud ontbieden, wanneer de „Bank of England” debet

staat voor een bedrag, dat de normale marge en de „additional sum” overtreft. Anders uitgedrukt, wordt aan de „sterlingarea” koopkracht in guldens ingeruimd boven de normale marge van £ 5 miljoen (f 53.450.000) voor een bedrag, gelijk aan het netto saldo der Nederlandsche vordering. Daartegenover heeft Nederland het voordeel, dat de ponden, welke de „additional sum” vertegenwoordigen, vrij kunnen worden aangewend in de geheele „sterlingarea” op dezelfde wijze als nieuw gecreëerde ponden uit export van goederen en diensten. Deze toestand blijft voortduren zolang het verdrag geldt. Nederland kan zijn vordering dus wel opmaken, maar de credietmarge, zooals vastgelegd in het verdrag, blijft bestaan. Maken de Britten van deze faciliteit gebruik, dan worden voor het bedrag hunner inkoop op nieuw ponden gecreëerd, die Nederland weer kan aanwenden. Feitelijk is het daarom niet juist te spreken van een collectieve blokkade. Het scherpste kan men de situatie aldus omschrijven: Nederland verleent aan Groot-Brittannië binnen het kader van het monetair accoord een „revolving credit”, waarvan het plafond gelijk is aan het bedrag van de „additional sum”.

Het is duidelijk, dat door het opnemen van de „additional sum” in de monetaire overeenkomst aan het oorspronkelijk karakter daarvan geweld is aangedaan. Daar de „additional sum” een veelvoud uitmaakt van de „normal swing”, gaat de marge thans ver uit boven het bedrag, dat benodigd zou zijn voor het opvangen der normale schommelingen van de betalingsbalans. Daarmee is in het crediet een structureel element binnengeslopen, waardoor de marge ongeveer het karakter heeft gekregen van een quote, zooals Keynes deze in zijn groote valutaplan had geprojecteerd. Het alternatief was evenwel een individueele blokkade van alle Nederlandsche vorderingen, hetgeen voor de houders van sterling zeer groote ongemakken met zich zou hebben gebracht en den opbouw van ons bedrijfsleven ernstig zou hebben geschaad. Dit offer zou het doel niet waard zijn geweest. Thans is een aanzienlijke hoeveelheid koopkracht vrijgemaakt, welke aanwendbaar is in de gehele „sterlingarea”, terwijl met wederzijdsch goedvinden onze saldi eveneens bruikbaar zijn voor verrekening met niet-sterlinglanden, die monetaire overeenkomsten met de „sterlingarea” hebben aangegaan.

Samenvatting.

Samenvattend kunnen wij dus vaststellen, dat het Britsch-Nederlandsche verdrag veel aspecten heeft. Het houdt rekening met het tot stand komen van een universele regeling in den zin van Bretton Woods en is in geen enkel opzicht strijdig met den opzet daarvan. Het verdrag houdt een regeling in voor het beschikken over de belangrijke Nederlandsche vorderingen in de „sterlingarea”, een regeling, die verdergaande consequenties heeft dan men uit de onschuldige aandoende toevoeging van het woord „additional sum” in artikel 2 sub ii zou vermoeden. Voorts laat het accoord de mogelijkheid open tot het scheppen van een multilaterale verrekening tusschen de guldensterlingarea en derde landen, welke monetaire overeenkomsten met Nederland en Groot-Brittannië hebben gesloten. Tot dusverre is nog slechts een eerste stap in deze richting gezet, maar mocht onverhoopt blijken, dat het treffen van een universele internationale betalingsregeling voorsnog een ijdele illusie is, dan is ongetwijfeld de „sterlingarea” het meest geëigende gebied om, althans partieel, tot meervoudig betalingsverkeer te komen. In dat geval kan men slechts hopen, dat het vormen van een blok, dat een groot deel der aarde omvat, in een later stadium het bereiken van een universeel multilateraal betalingsverkeer belangrijk gemakkelijker zal maken.

Dr. A. TREEP.

Londen, 6 October 1945.

²⁾ Een voorbeeld hiervan ziet men in het Nederlandsch-Belgische verdrag, gepubliceerd in Staatsblad E 76.

TOLONIE.

„Om te beginnen twee citaten. Het eerste uit Haberler, „Der internationale Handel” (Berlijn 1933, blz. 288):

„Afgezien van de algemene protectionistische weerstanden, die zich tegen de verwijdering der tolmuren tussen twee staten, evenals tegen iedere verlaging ervan, verzetten, brengt een tolonie ook een reeks van ongemeen moeilijke politieke en administratieve problemen mede. Twee regeringen, twee parlementen, resp. een door twee staten ingesteld tariefparlement, twee groepen van belanghebbenden, van organisaties, moeten het eens worden over een gemeenschappelijk tarief. Als men bedenkt, hoe moeilijk het dikwijls in een eenheidsstaat is, tegenover de uiteenlopende wensen en de tegenstellingen der belanghebbenden, de tarieven vast te stellen, hoe lastig het was in de Oostenrijks-Hongaarse monarchie, die toch door een gemeenschappelijk vorstenhuis en een gemeenschappelijk leger werd samengehouden, de beide rijkdelen in de tariefpolitiek tot overeenstemming te brengen, dan zal men deze taak, behalve in uitzonderingsgevallen, wel als zonder meer niet te volbrengen moeten kenmerken. Verder moet men het eens worden over een verdeling der douaneontvangsten, over belastingkwesties en maatregelen der douane-administratie. De nieuwere geschiedenis kent dan ook slechts een enkel voorbeeld van een geslaagde tolonie: de Duitse tolonie en het Duitse Rijk. Daarbij moet erop gelet worden, dat de Duitse tolonie is ontstaan in het liberale tijdvak. Toen golden tarieven van 20 % ad valorem als hoog. Het is zeer onwaarschijnlijk, dat een unie thans, bij het overmatig toegenomen protectionisme, op vreedzame weg tot stand zou kunnen komen.”

Het tweede citaat is uit Röpke: „Internationale Ordnung”, (Erlenbach-Zürich, 1945, blz. 312): „Gaaf het om de principieel slechts toe te juichen hoogste graad van de regionale bevrijding van de internationale handel, namelijk om de volkomen tol- en economische unie van verscheidene landen, dan mag overigens niet vergeten worden, dat deze slechts door te voeren is, wanneer tussen die landen reeds een hoge graad van politiek-geestelijke integratie bestaat. Daarom zijn dergelijke unies heel zeldzaam, zó zeldzaam, dat het meest bekende geval, namelijk de Duitse tolonie van de 19e eeuw, zelfs aan verschillende talen in de term „Zollverein” een algemene terminus technicus heeft geleverd. Daarbij moet zelfs bij dit paradevoorbeeld erop worden gelet, dat de Duitse tolonie zich in een tijdvak van het opkomende economische liberalisme heeft ontwikkeld”.

Zijn Haberler en Röpke protectionisten, en zijn hieruit hun waarschuwendende woorden tegen de tolonie te verklaren? Neen, beide zijn overtuigde aanhangers van de vrijhandel. Röpke kan zelfs een vrijhandelaar door dik en dun worden genoemd. En beide zijn gezaghebbende economen.

De idee van de tolonie is zeer aantrekkelijk. Natuurlijk laat zij een grotere ontplooiing van de internationale arbeidsverdeling; met alle daaraan verbonden voordelen, toe.

Het is dus begrijpelijk, dat de tolonie in onze dagen, waarin de vrijhandelsgeest uit zijn lethargie schijnt te ontwaken en waarin naar nieuwe en betere internationale economische verhoudingen wordt gestreefd, plotseling in ruime sympathie vindt. Een sympathie, waarvoor men slechts sympathie kan hebben (immers, zij spruit voort uit goede bedoelingen), zodat het een ietwat ondankbaar werk is het object ervan realistisch en kritisch te bekijken en de eraan verbonden bezwaren voor het voetlicht te brengen. Maar in werkelijkheid is dit ondankbare werk een goed werk, want een mislukte tolonie is heel wat erger dan geen tolonie.

De bezwaren, aan de tolonie verbonden, zijn gelegen in: 1e. de belangentegenstellingen tussen de beide staten, die de tolonie vormen (eenvoudigheidshalve nemen wij

aan, dat het er slechts twee zijn) wat betreft de handelspolitiek tegenover derde landen; 2e. belemmering van een nationale conjunctuurpolitiek; 3e. de moeilijkheid van verdeling der douane-ontvangsten; 4e. de noodzakelijkheid om in sommige opzichten één lijn te trekken op het gebied der belastingen; 5e. administratieve moeilijkheden. De laatste zullen hier niet behandeld worden; schrijver dezes is op dit terrein niet deskundig, en bovendien is het niet onwaarschijnlijk, dat de administratieve moeilijkheden, hoeveel last zij ook kunnen veroorzaken, niet doorslaggevend zijn. Op de andere bezwaren zal hieronder een korte toelichting worden gegeven. Om het betoog wat meer concreet te maken, zullen aan de twee landen, die de tolonie vormen, namen worden gegeven en wel de namen Nederland en België.

Onder „tolonie” verstaan wij, zo worde ten overvloede geconstateerd, een verdrag tussen twee (of meer) landen, dat de douanegrenzen tussen die landen volledig opheft, dat m.a.w. het verkeer van goederen en diensten tussen die landen geheel vrij maakt, even vrij als het verkeer tussen twee provincies van eenzelfde land. De derde landen (die buiten de tolonie staan) zullen in het vervolg „buitenland” worden genoemd.

Belangentegenstellingen in handelspolitiek.

De tolonie tussen Nederland en België brengt mee, dat beide landen tegenover het buitenland dezelfde tarieven vaststellen. Deden zij dat niet, dan zou alle invoer voor het gehele tolonie-gebied over de grenzen van het land met de laagste tarieven binnenstromen. De hogere tarieven van bijv. Nederland, zouden door de lagere tarieven van België dus illusoir worden gemaakt, en bovendien zouden de Nederlandse handel en het Nederlandse vervoerbedrijf schade lijden ten bate van de Belgische handel en het Belgische vervoerbedrijf.

Het vaststellen van gelijke tarieven tegenover het buitenland stuit natuurlijk op de belangentegenstellingen, die altijd tussen twee landen (evenals tussen streken van eenzelfde land) bestaan. Belangentegenstellingen kunnen worden overbrugd door een compromis. Nederland kan wat water in de wijn doen, België idem. Maar de grote moeilijkheid in de praktijk zal zijn: hoeveel water moet elk land in de wijn doen? Het ligt voor de hand het vraagstuk op te lossen met het recept, dat elk land een gelijke concessie moet doen. Maar wat is in concrete gevallen een gelijke concessie? Wanneer het belang van Nederland meebrengt een invoerrecht van 20 % op goed X, en het belang van België een recht van 10 %, is het dan een gelijke concessie van beide landen, als het recht wordt gesteld op 15 %? Dit is in het geheel niet gezegd; het is zeer wel mogelijk, dat het belang van België bij een lager recht groter is dan het belang van Nederland bij een hoger recht en dat „half om half” dus niet zou zijn een gelijke concessie. Maar op welk percentage behoort het gemeenschappelijk invoerrecht dan te worden gesteld? Het is duidelijk, dat het zelfs bij de beste wil moeilijk uit te maken is, omdat het belang van elk der beide landen bij het hogere of lagere invoerrecht zo moeilijk te meten is.

Veronderstelt men, dat de beste wil bij één der partijen of bij beide niet aanwezig is, dan wordt het probleem natuurlijk nóg moeilijker. Veronderstelt men bijv., dat België, om bij de onderhandelingen een sterkere positie in te nemen, het doet voorkomen, alsof een recht van 5 % in zijn belang zou zijn, terwijl Nederland beweert, dat zijn belang een recht van 30 % vereist, dan wordt het wel heel bezwaarlijk een bevredigend compromis te vinden. In aanmerking moet hierbij worden genomen, dat dergelijke beweringen omtrent het belang van een zekere hoogte van het invoerrecht door de Regering van het partnerland moeilijk te controleren zijn.

Tot welk compromis men ook komt, het gevaar is groot, dat beide landen, althans groepen in beide landen, ontevreden ermede zullen zijn. Men is nu eenmaal geneigd

eigen concessies hoger aan te slaan dan de concessies van de tegenpartij. Is het compromis van dien aard, dat de concessies ongelijk verdeeld zijn, dan zal de ontevredenheid uiteraard groter zijn in het land, dat de grootste concessie heeft gedaan; zij zal dan ook werkelijk reden van bestaan hebben. De ontevredenheid zal zich zowel tegen de eigen Regering, als tegen het partnerland richten.

De tolunie brengt voorts mee, dat België en Nederland dezelfde contingenteringpolitiek volgen. Een contingentering van goed Y door België alleen heeft niet de minste zin: de Belgische importeurs kunnen goed Y in onbepaalde hoeveelheden uit Nederland laten komen, waar het immers in onbepaalde hoeveelheden kan worden geïmporteerd. Ook hier zal een compromis moeten worden gesloten: Nederland zal eveneens tot contingentering van goed Y moeten overgaan, België zal de contingentering op een hoger percentage moeten stellen dan datgene, wat het eigenlijk in zijn belang acht. Het vinden van het juiste compromis, dat voor beide partijen gelijkheid van concessies betekent, is hier waarschijnlijk nóg moeilijker dan in het geval van invoerrechten; het schijnt zelfs een onmogelijkheid om het juiste midden te treffen tussen België's wens van bijv. contingentering tot 75% van zeker basisjaar en Nederlands wens van géén contingentering.

Wat voor invoerrechten en contingenteringen geldt, geldt ook voor alle andere handelspolitieke maatregelen tegenover het buitenland; altijd zullen Nederland en België het eens moeten worden en gelijke maatregelen moeten treffen.

Dit is niet alleen moeilijk in verband met de tegenstelling van belangen, die er dikwijls zal zijn; het zal in sommige gevallen ook moeilijkheden baren wat betreft de procedure; in die gevallen namelijk, waarin het parlement de maatregel moet goedkeuren. Stel, dat de Nederlandse Regering tot een verlaging van tarieven wil overgaan, waarvoor zij de goedkeuring van het parlement nodig heeft. Zij zal dan om te beginnen met de Belgische Regering overleg plegen en met haar overeenstemming moeten bereiken omtrent het percentage der verlaging, dat immers ook door België zal moeten worden ingevoerd, als Nederland het doet. Dan zal zij met dit percentage voor het parlement moeten komen. Keurt het parlement het percentage niet goed, omdat het een grotere verlaging wenst, dan zal de Nederlandse Regering opnieuw met de Belgische moeten gaan onderhandelen, en het kan zodoende opnieuw lang duren eer eindelijk de gewenste verlaging, in meer of minder verzwakte graad, is ingevoerd. Het is niet onmogelijk, dat deze proceduremoeilijkheid (die natuurlijk dubbel zo groot wordt, wanneer wij veronderstellen, dat ook het Belgische parlement in de zaak gekend moet worden) ertoe zou leiden, dat de handelspolitiek geheel aan de Regering zou moeten worden gedelegeerd; het raadplegen van het parlement zou waarschijnlijk de toch al grote moeilijkheden, aan het verkrijgen van overeenstemming verbonden, té groot maken.

Opmerking verdient nog, dat de mogelijkheid bestaat, dat het ene land eenvoudig weigert een door het andere land voorgestelde verandering in handelspolitiek te aanvaarden. Tegenover zulk een weigering is het andere land machteloos; het kan alleen de bedreiging uiten: leer om leer. Als het zover mocht komen, is de tolunie een blok aan het been, waarvan beide partijen zo spoedig mogelijk verlost zullen willen worden. De tolunie is alleen bestaansbaar, wanneer beide partijen bezielde zijn door een geest van geven en nemen.

Maar ook wanneer aan dit vereiste voldaan is, kan het zeer wel gebeuren, dat beide partijen het niet eens kunnen worden, omdat beider zienswijzen te ver uit elkaar liggen. Stel, dat Nederland ter verbetering van zijn betalingsbalans de invoerrechten wil verhogen; België's betalingsbalans is eveneens zwak, zodat ook dit land maatregelen ter verbetering ervan wil nemen. Maar België wil het

doen door devaluatie. Hoe nu overeenstemming tussen beide standpunten te brengen? Een beetje verhoging van invoerrechten en een beetje devaluatie? Maar Nederland wil waarschijnlijk in het geheel geen devaluatie; en België wil misschien (bijv. in verband met de binnenlandse situatie) juist wél devaluatie. Het recept „geven en nemen” helpt in zulk een geval niet veel.

Nationale conjunctuurpolitiek en tolunie.

Conjunctuurpolitiek zal in de regel ten dele bestaan uit handelspolitiek. Wanneer Nederland, wat betreft de handelspolitiek, gebonden is aan België, zal Nederland dus niet die handelspolitiek kunnen voeren, die het het meest in het belang van zijn conjunctuur acht. Het zal, om een voorbeeld te geven, niet kunnen overgaan tot subsidiëring van de export van Nederlandse boter, als de Belgische Regering niet een gelijke subsidiëring invoert; immers, wanneer Nederland een subsidie geeft van f 0,25 per kg en België een subsidie van f 0,10 (omgerekend in Nederlands geld) per kg, gaat de Belgische boter natuurlijk via Nederland naar het buitenland en subsidiëert Nederland de Belgische boter. Nederland en België zullen dus een compromis over de subsidiëring moeten trachten te vinden, een compromis, dat uiteraard niet alleen voor Nederland maar ook voor België een belemmering der conjunctuurpolitiek kan betekenen.

Maar niet alleen de conjunctuurpolitiek, die in handelspolitiek bestaat, wordt door de tolunie belemmerd. Ook bepaalde interne conjunctuurpolitieke maatregelen worden erdoor geraakt. Stel — om weer een voorbeeld te geven —, dat de Nederlandse Regering de prijs van de boter in het binnenland wil optrekken tot f 2~~4~~ per kg; de Belgische Regering wil de Belgische boterprijs, die in Nederlands geld omgerekend ongeveer f 1,50 is, vrij laten. Gaat de Nederlandse Regering haar gang, zonder dat België iets doet, dan komt de Belgische boter naar Nederland; aangezien de Belgen ook wel boter zullen willen blijven gebruiken, zal er wel een bijna éven groot kwantum naar België teruggaan, maar het resultaat is, dat Nederland ook de prijs van de Belgische boter omhoog trekt en hiervan de kosten draagt. Nederland kan dus weer niet handelen, zonder dat België tegelijk hetzelfde doet. En de in gezamenlijk overleg te bepalen maatregel zal weer een compromis moeten zijn, dat verwezenlijking van het conjunctuurpolitieke doel, dat Nederland had, belemmert.

Hier weegt heel zwaar het bezwaar van de vertraging, die uit het overleg tussen beide landen moet voortvloeien. Een eerste vereiste voor goede conjunctuurpolitiek is snelheid.

In verband met het belang, dat de conjunctuurpolitiek hopelijk en waarschijnlijk in de toekomst zal hebben, is het bezwaar van belemmering der nationale conjunctuurpolitiek van zeer groot gewicht.

Verdeling der douane-ontvangsten.

Tegenover het buitenland behoeft een tolunie geen gebied van algehele vrijhandel te zijn. Aangenomen mag worden, dat Nederland en België tegenover het buitenland invoerrechten zullen heffen. De invoerrechten, die aan de Nederlandse grens worden geheven, behoeven niet per se te betreffen goederen, die in Nederland blijven; in verband met het volkomen vrije goederenverkeer tussen Nederland en België is het zeer wel mogelijk, dat voor België bestemde goederen via een Nederlandse haven of een Nederlands station worden ingevoerd. Dan heft Nederland invoerrechten op goederen, die voor België bestemd zijn. Het omgekeerde is natuurlijk ook mogelijk. Dit zou geen aanleiding geven tot moeilijkheden, wanneer de bestemming der goederen altijd duidelijk was; dan zou Nederland de voor België geheven bedragen eenvoudig afzonderlijk kunnen houden, om hen aan België af te dragen (e.o.). Maar het is mogelijk, dat aan het adres, waarvan de goederen voorzien zijn, niet te zien is, dat zij voor België bestemd

zijn; zij kunnen bijv. in Terneuzen worden ingevoerd aan het adres van een aldaar woonachtig importeur.

In de praktijk zal dus Nederland invoerrechten ontvangen, waarop België aanspraak heeft, en België zal natuurlijk evengoed invoerrechten ontvangen, waarop Nederland aanspraak heeft. Aan de invoerrechten, die door Nederland en België worden ontvangen, is niet te zien, aan welk land zij toekomen. Al die rechten vormen tezamen dus eigenlijk één pot, die tussen beide landen verdeeld moet worden.

Het meest voor de hand liggende verdelingsrecept is: laat elk land houden, wat het ontvangt; het teveel, dat elk land toucheert, zal op den duur wel worden gecompenseerd door het tekort, dat het lijdt. Maar dit is zeer de vraag. De geographische situatie bijv., kan van die aard zijn, dat een grotere waarde van de Nederlandse import via België gaat, dan de waarde van de Belgische import, die via Nederland gaat; België kan bijv. een grote en goed geoutilleerde haven vlak bij Nederland bezitten, terwijl Nederland niet zulk een haven vlak bij België heeft.

Het meest voor de hand liggende verdelingsrecept geeft dus geen juiste oplossing. Het ontmoet nog meer bezwaar, als men rekening houdt met de mogelijkheid, dat één der landen met het oog op de ontvangst der invoerrechten zal trachten, de invoer via zijn havens en stations op kunstmatige wijze te bevorderen.

Een ander recept is: verdeel de douane-ontvangsten naar de bevolkingsgrootte. Dit recept is toegepast door de Staten van de Duitse tolonie en door België en Luxemburg. Maar het spreekt vanzelf, dat ook deze maatstaf willekeurig is. De verhouding van de waarde van de importen van twee landen behoeft in het geheel niet gelijk te zijn aan de verhouding van beider bevolkingsgrootte. Wat België (met Luxemburg) en Nederland betreft, waren de afwijkingen tussen beide verhoudingen kort voor de tweede wereldoorlog niet zo verbazend groot (in de jaren 1936 en 1937 bijv., was de verhouding van de waarde der importen van Nederland en van België—Luxemburg ongeveer gelijk 10/11 en 31/33, terwijl de verhouding der bevolkingen ongeveer gelijk 1 was), maar het is niet gezegd, dat dit zo zal blijven, en gezien de nood, waarin de Schatkisten plegen te verkeren, zal ook een slechts geringe of vermeende benadeling moeilijkheden en ontevredenheid veroorzaken. In de praktijk van de tolonies, die hebben bestaan, is de verdeling der douane-ontvangsten altijd een grote moeilijkheid geweest.

Overeenkomst in belastingheffing.

Wanneer Nederland een suikeraccijns heft van bijv. f 25 per 100 kg, terwijl België een suikeraccijns van f 10 per 100 kg berekent, zal de suiker in België goedkoper zijn dan in Nederland, met het gevolg, dat Belgische suiker naar Nederland zal worden geëxporteerd, totdat de suikerprijs in beide landen op ongeveer gelijk peil is gekomen. De suikerprijs in België wordt zodoende hoger dan de Regering heeft bedoeld, in Nederland wordt hij lager; de verkoop van Nederlandse suiker wordt kleiner door de concurrentie van de goedkopere Belgische suiker. Het zal, om dergelijke onaanvaardbare gevolgen te voorkomen, noodzakelijk zijn de suikeraccijns in beide landen op gelijke hoogte te stellen. Dit geldt uiteraard ook voor accijnzen op andere goederen. Het geldt meer in het algemeen voor alle belastingen, die direct de verkoopprijzen van goederen verhogen; met name voor de omzetbelasting. Een omzetbelasting van 2% op goed X in België en van 10% in Nederland zou tot goed X hebben, dat de Nederlanders goed X zoveel mogelijk in België gaan kopen.

De tolonie maakt het dus noodzakelijk, dat Nederland en België gelijke accijnzen, omzetbelasting en eventueel andere, direct de verkoopprijzen verhogende, belastingen heffen. Dat zij het hierover eens worden, stuit op twee moeilijkheden: de eisen, die de twee Ministers van Finan-

ciën stellen, kunnen verschillend zijn; en de eisen, die de algemene economische politiek aan de belastingen stellen, kunnen in de twee landen verschillend zijn. Het is mogelijk, dat de Nederlandse Schatkist in groter nood verkeert dan de Belgische en dat de Nederlandse Minister van Financiën dus zwaardere belastingen moet heffen dan zijn Belgische collega. Het is mogelijk, dat de economische politiek van Nederland gericht wil zijn op bevordering van een bepaalde bedrijfstak, zodat Nederland de accijns op het product hiervan wil verlagen, terwijl België dezelfde bedrijfstak niet speciaal wil bevorderen en dus de accijns op het product ervan niet wil verlagen.

Eenstemmigheid zal moeten worden bereikt door een compromis, maar ook hier zal het moeilijk zijn de wederzijdse concessies enigszins aan elkaar gelijk te maken en zo een bevredigend compromis te vinden.

Conclusie.

Het is duidelijk, dat de tolonie een rijke bron van moeilijkheden tussen de deelnemende landen kan zijn. Zij moeten het eens worden en blijven over de handelspolitiek tegenover derde landen, zij moeten het eens worden en blijven over de conjunctuurpolitiek, zij moeten het eens worden en blijven over verscheidene (waaronder zeer belangrijke) belastingen, zij moeten het eens worden en blijven over de verdeling der douane-ontvangsten. Dat dit op den duur mogelijk zal zijn, lijkt onwaarschijnlijk. Wij zullen het Haberler moeten toegeven: het is een taak, die, behalve in uitzonderingsgevallen, als zonder meer niet te volbrengen moet worden gekenmerkt. Waarschijnlijk is het, dat de eenstemmigheid, als zij in eerste aanleg kan worden verkregen, hoe langer hoe moeilijker te bereiken zal zijn, dat beide partners zich hoe langer hoe meer verongelijkt zullen gaan achten en op elkaar verbitterd zullen worden, en dat de met zo goede bedoelingen opgezette tolonie tenslotte in gekrakeel en ongenoegen zal eindigen. Dan zal het resultaat der tolonie precies het omgekeerde zijn van wat haar voorstanders wilden bereiken: het resultaat zal zijn economische en politieke verwijdering tussen de partnerlanden.

De bezwaren zijn alleen te overwinnen op een wijze, waarvoor de partnerlanden in de regel niet zullen voelen, door het instellen van een gezamenlijk orgaan, dat de toloniezaken regelt, van een „tolunieregering” dus, die boven de beide nationale Regeringen staat. Zulk een „tolunieregering” betekent een prijs geven van een groot deel der nationale souvereiniteit. Gezien het nauwe verband tussen de economische politiek en vele andere sectoren der politiek, zou zulk een „tolunieregering” waarschijnlijk leiden tot algehele politieke samensmelting van beide partners. Wil men deze, dan is de tolonie een geschikte weg om ertoe te komen; wil men haar niet, dan moet men de weg van de tolonie liever in het geheel niet betreden.

Tegenstand tegen de tolonie mag niet worden opgevat als propaganda voor protectionisme. Ter voorkoming van misverstand moet dit even worden opgemerkt. Men kan zeer wel voorstander zijn van een liberale handelspolitiek en tegelijk de tolonie verwerpen; de citaten van Haberler en Röpke bewijzen het. Nederland heeft ook lange tijd een liberale handelspolitiek gevoerd, zonder tot een tolonie te behoren. Wil het in de toekomst zijn bijdrage leveren tot verbetering der internationale economische verhoudingen, dan is het beter, dat het dit doet door de beproefde methode van zulk een handelspolitiek, dan door middel van een tolonie, die een sprong in het duister is, waarvan in het geheel niet vast staat, zelfs niet aannemelijk is, dat zij ons en onze partner goed te land zal doen komen.

C. WESTSTRATE.

AANTEKENINGEN.

BRITSCHE-NEDERLANDSCHE MONETAIRE OVEREENKOMST.

Hier volgt een volledige afdruk van den tekst van de Britsch-Nederlandsche monetaire overeenkomst, in aansluiting op de beschouwing, welke wij hierover in dit nummer en dat van 12 September jl. publiceerden.

Monetary Agreement.

The Royal Netherlands Government of the one part and the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland of the other part have agreed as follows:

Article 1.

(I) The rate of exchange between the Netherlands guilder and the £ sterling shall be Netherlands guilders 10,691 = £1.

(II) This rate (hereinafter referred to as "the official rate") shall not be varied by either of the Contracting Governments except after mutual consultation.

(III) In all territories where they have jurisdiction the Contracting Governments shall enforce the use of the official rate as the basis of all transactions involving a relationship between the two currencies.

(IV) The Bank of England and De Nederlandsche Bank, as agents of their respective Governments, shall fix by mutual agreement the maximum spread above or below the official rate which will be authorised on the markets which they control.

Article 2.

(I) The Bank of England (acting as agents of the United Kingdom Government) shall sell sterling to De Nederlandsche Bank (acting as agents of the Royal Netherlands Government) as may be required for payments which residents of the Netherlands Monetary Area, under the exchange regulations in force in that area, are permitted to make to residents of the sterling area.

(a) against Netherlands guilders to be credited at the official rate to the Bank of England's No. 1 Account with De Nederlandsche Bank, provided that the balance standing to the credit of that Account is not thereby increased above 53.450.000 Netherlands guilders; or

(b) if the balance standing to the credit of the Bank of England's No. 1 Account with De Nederlandsche Bank amounts to 53.450.000 Netherlands guilders, against gold to be set aside in the name of the Bank of England at De Nederlandsche Bank, Amsterdam.

(II) De Nederlandsche Bank (acting as agents of the Royal Netherlands Government) shall sell Netherlands guilders to the Bank of England (acting as agents of the United Kingdom Government) as may be required for payments which residents of the sterling area, under the exchange regulations in force in that area, are permitted to make to residents of the Netherlands Monetary Area

(a) against sterling to be credited at the official rate to De Nederlandsche Bank's No. 1 Account with the Bank of England, provided that the balance standing to the credit of that Account is not thereby increased above £ 5 million plus such additional sum as the contracting parties shall have agreed to recognise as equivalent to the net amount of sterling owned at the date of this Agreement by residents of the Netherlands Monetary Area; or

(b) if the balance standing to the credit of De Nederlandsche Bank's No. 1 Account with the Bank of England amounts to £ 5 million plus the additional sum referred to in sub-paragraph (a) above, against gold to be set aside in the name of De Nederlandsche Bank at the Bank of England, London.

(III) De Nederlandsche Bank shall at all times maintain on their No. 1 Account with the Bank of England a minimum balance the amount of which will be determined in agreement with the Bank of England.

(IV) The Bank of England shall at all times maintain on their No. 1 Account with De Nederlandsche Bank a minimum balance the amount of which will be determined in agreement with De Nederlandsche Bank.

Article 3.

(I) The Bank of England shall have the right at any time to sell to De Nederlandsche Bank, against all or part of the sterling balances held by that Bank, either Netherlands guilders at the official rate or gold to be set aside at the Bank of England in London.

(II) De Nederlandsche Bank shall have the right at any time to sell to the Bank of England, against all or part of the Netherlands guilder balances held by that Bank, either sterling at the official rate or gold to be set aside at De Nederlandsche Bank in Amsterdam.

Article 4.

(I) Gold set aside in Amsterdam in accordance with the provisions of Articles 2 and 3 of the present Agreement shall be at the Bank of England's free disposal and may be exported.

(II) Gold set aside in London in accordance with the provisions of Articles 2 and 3 of the present Agreement shall be at De Nederlandsche Bank's free disposal and may be exported.

Article 5.

(I) The Government of the United Kingdom shall not restrict the availability of sterling at the disposal of residents of the Netherlands Monetary Area for making

(a) transfers to other residents of the Netherlands Monetary Area;

(b) payments to residents of the sterling area; or

(c) transfers to residents of countries outside the Netherlands Monetary Area and the sterling area to the extent to which these may be authorised by the United Kingdom Government under the arrangements contemplated in Article 8 (III) hereof.

(II) The Royal Netherlands Government shall not restrict the availability of Netherlands guilders at the disposal of residents of the sterling area for making

(a) transfers to other residents of the sterling area;

(b) payments to residents of the Netherlands Monetary Area; or

(c) transfers to residents of countries outside the sterling area and the Netherlands Monetary Area to the extent to which these may be authorised by the Royal Netherlands Government under the arrangements contemplated in Article 8 (III) hereof.

Article 6.

The two Contracting Governments shall co-operate with a view to assisting each other in keeping capital transactions within the scope of their respective policies and in particular, with a view to preventing transfers between their areas which do not serve direct and useful economic or commercial purposes.

Article 7.

Any sterling held by De Nederlandsche Bank shall be held and invested only as may be agreed by the Bank of England and any Netherlands guilders held by the Bank of England shall be held and invested only as may be agreed by De Nederlandsche Bank.

Article 8.

(I) If during the currency of this Agreement the Contracting Governments adhere to a general international Monetary Agreement they will review the terms of the present Agreement with a view to making any amendments that may be required.

(II) While the present Agreement remains in force the Contracting Governments shall co-operate to apply it with the necessary flexibility according to circumstances. The Bank of England and De Nederlandsche Bank, as

agents of their respective Governments, will maintain contact on all technical questions arising out of this Agreement and will collaborate closely on exchange control matters affecting the two areas.

(III) As opportunity offers the Contracting Governments shall seek with the consent of the other interested parties

(a) to make Netherlands guilders at the disposal of residents of the sterling area and sterling at the disposal of residents of the Netherlands Monetary Area available for making payments of a current nature to residents of countries outside the sterling area and the Netherlands Monetary Area; and

(b) to enable residents of countries outside the sterling area and the Netherlands Monetary Area to use sterling at their disposal to make payments of a current nature to residents of the Netherlands Monetary Area, and to use Netherlands guilders at their disposal to make payments of a current nature to residents of the sterling area.

(IV) Notwithstanding that each of the Contracting Governments shall be alone responsible for its monetary relations with third parties, they shall maintain contact wherever the monetary relations of the one affect the interests of the other.

Article 9.

For the purposes of the present Agreement:

(I) The expression "the sterling area" shall have the meaning from time to time assigned to it by the exchange control regulations in force in the United Kingdom.

(II) The expression "the Netherlands Monetary Area" shall include the following territories:

Netherlands Territory in Europe (the Netherlands), Islands of the Netherlands Archipelago in Asia (Netherlands Indies), and Territories of Curaçao and Surinam.

(III) Transactions between the Bank of England and De Nederlandsche Bank are to be considered as transactions between the sterling area and the Netherlands Monetary Area.

(IV) Transactions entered into by the Government of any territory included in one of the two areas defined above shall be regarded as transactions entered into by a resident of the said area.

Article 10.

While the Anglo-Netherlands Agreement of the 14th June, 1940, continues in force, the provisions of the present agreement shall not modify the arrangements set out in that Agreement for payments between the sterling area and the Netherlands Indies. On the expiry or abrogation of that Agreement the Contracting Parties will review the terms of the present Agreement with a view to making any amendment that may be required. Meanwhile, sterling balances which have already accrued or may hereafter accrue under the terms of the 1940 Agreement mentioned above and which are at the disposal of residents of the Netherlands Indies shall be available in accordance with the provisions of Article 5 (I) of the present Agreement.

Article 11.

Upon the signature of the present Agreement, the Anglo-Netherlands Agreement (Curaçao and Surinam) of the 25th July, 1940, shall be abrogated and the balances which have accrued thereunder shall be available in accordance with the provisions of Article 5 (I) of the present Agreement.

Article 12.

The present Agreement, which shall be subject to review and adjustment after mutual consultation, especially in connection with the operation of Article 2 (II) (a) and Article 10 shall come into force on the day of its signature. At any time thereafter either Contracting Government may

give notice to the other of its intension to terminate the Agreement and the Agreement shall cease to have effect three months after the date of such notice. It shall terminate three years after the date of its coming into force unless the two Contracting Governments agree otherwise.

In faith whereof the undersigned plenipotentiaries, being duly authorised thereto, by their respective Governments, have signed the present Agreement and have affixed thereto their seals.

Done in London in duplicate this day of , 1945.

On behalf of the Royal Netherlands Governments:

On behalf of the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland:

DE BELGISCHE PRIJSPOLITIEK NA DE BEVRIJDING.

Inleiding.

In het nummer van Mei 1945 van het „Tijdschrift voor Documentatie en Voorlichting”, uitgegeven door de Nationale Bank van België, wordt het door den Voorzitter van de Centrale Prijsregelende Commissie aan de Regeering uitgebrachte „Verslag over de prijspolitiek en haar uitvoering.” volledig gepubliceerd. In het volgende zullen wij het betoog van den rapporteur in het kort weergeven.

In den bezettingstijd nam de geldhoeveelheid sterk toe. Eerst na de vermindering van de geldcirculatie¹⁾ kon men, zooals in het rapport terecht wordt opgemerkt, met een nieuwe prijspolitiek beginnen en trachten den als uitgangspunt genomen wisselkoers van fr. 176,625 in het pond sterling te handhaven. Om dit doel te bereiken, moest dus een bevredigend evenwicht tusschen wisselkoers, loonen en prijzen tot stand worden gebracht, m.a.w., de Belgische prijzen moesten aan de wereldprijzen en meer speciaal aan de Engelsche worden aangepast. In de van economisch standpunt beste vergelijkingsperiode, 1936—1938, bedroeg de wisselkoers fr. 146,80. De nieuwe wisselkoers laat dus een relatieve stijging (t.o.v. het Engelsche prijspeil) van 20 % der Belgische prijzen toe.

Op grond hiervan komt het rapport tot de volgende berekening van de algemeene niveaus, die men wenschte te verwezenlijken, op basis van het gemiddelde: 1936—1938 = 100.

	Huidige peil in Engeland	Te verwezenlijken peil in België
Uurloonen	150	182
Groothandelsprijzen	165	200
Kosten van levensonderhoud	135	160

Deze cijfers mogen echter, zooals wordt opgemerkt, slechts als een grove benadering worden beschouwd.

Het apparaat voor de prijsbeheersching en de wettelijke bepalingen.

De prijscontrole valt in België onder de competentie van het Ministerie van Economische Zaken, dat in deze taak wordt bijgestaan door de Centrale Prijsregelende Commissie. Deze Commissie, in September 1944 ingesteld, is een zuiver consultatief lichaam. Beslissingen op het gebied van prijzen blijven aan den Minister voorbehouden. De Centrale Prijsregelende Commissie wordt in haar werk geholpen door regionale commissies, die samen met de gemeentelijke Ravitailleringcommissies bestemd zijn om

¹⁾ Men zie „E.-S. B.” van 29 Augustus 1945, „De monetaire sanering in België”, door G. A. Suric.

contrôle uit te oefenen op de prijzen van essentiële consumptiegoederen.

De prijspolitiek steunt op de volgende wettelijke maatregelen.

a. Een besluit van 1 September 1944 door den Raad van Ministers te Londen genomen, dat de prijzen, zooals die geregeld waren onder de bezetting, voorloopig handhaaft. Thans wordt dit besluit alleen nog toegepast op goederen, die niet het voorwerp van bijzondere bepalingen uitmaken.

b. De Uitvoeringsbeschikking van 27 October 1939, welke toepassing van hoogere dan de maximale prijzen, welke door den Minister van Economische Zaken worden vastgesteld, verbiedt. Is geen maximumprijs vastgesteld, dan geldt de normale prijs. Daarbij heeft de rechterlijke macht de bevoegdheid te oordeelen over het normale of abnormale karakter der prijzen. Sinds 22 Januari 1945 is deze wet ook van toepassing op de prijzen van prestaties en diensten, met uitzondering van die prijzen, die voortvloeien uit een arbeidscontract.

c. Het ministerieel besluit van 12 October 1944, dat de methode van vaststelling der maximumprijzen voor verschillende goederen bepaalt. Vooral voor de prijszetting van industriële producten is deze bepaling van groot belang. De producenten worden hierbij zooveel mogelijk vrijgelaten zelf hun verkoopprijzen vast te stellen op basis van de ontwikkeling van de voornaamste kostenfactoren. Zoo mogen zonder machtiging de prijzen van het eerste halfjaar 1939 met 65 % worden verhoogd. Een andere methode voorziet in verhooging van de afzonderlijke kostenelementen t.o.v. de vergelijkingsperiode.

De ontwikkeling van loonen en prijzen.

Loonen: het loonpeil werd door de Nationale Conferentie van den Arbeid in vergelijking met 10 Mei 1940 met 60 % verhoogd. (Dit is meer dan de toegestane stijging in Nederland, welke in principe 25 % bedraagt). Gelijktijdig werden door hetzelfde lichaam minimumloonen vastgesteld. Aangezien sommige loonen ondanks de verhooging met 60 % onder het minimumpeil bleven en de bestaande hiërarchie der loonen aan de minimumloonen werd aangepast, betekende dit een verdere loonsverhoging. Daar bovendien de arbeidsproductiviteit in vergelijking met het buitenland is gedaald, zal het noodzakelijk zijn het concurrentievermogen der industrie bij nieuwe spanning tusschen prijzen en loonen niet verder door loonsverhoging aan te tasten. Deze overweging leidde dan ook tot de zgn. toelagenpolitiek. De prijzen van een aantal levensmiddelen werden door regeeringssubsidies binnen de perken gehouden, teneinde de kosten van levensonderhoud bij de gegeven loonen draaglijk te maken.

Prijzen: bij de prijzen van voedingsmiddelen is het dienstig onderscheid te maken tusschen wel en niet gerantsoeneerde artikelen. De officiële kleinhandelsprijzen van de binnenlandsche voedingsmiddelen bereikten gedurende de bezetting ongeveer het indexcijfer 220 t.o.v. 1936—1938. Sedert de bevrijding heeft men de prijzen van een klein aantal gerantsoeneerde levensmiddelen kunnen doen dalen door toelagen aan de producenten en verlaging van tijdens den oorlog verhoogde accijnsrechten. Voor het overige wordt in sommige districten, tengevolge van transportmoeilijkheden, niet altijd de hand gehouden aan de officieel vastgestelde prijzen, een situatie, waaraan de C.P.C. een spoedig einde wenschte te zien.

De prijzen van niet-gerantsoeneerde levensmiddelen bewegen zich in het algemeen op een veel te hoog niveau. De prijzen van groente en fruit heeft men, wegens het ontbreken van een effectieve controle, niet officieel vastgesteld. Ze blijven alleen onderworpen aan den regel van den „normaalprijs”. Nadat aanvankelijk de prijs onder den voorheen officieel vastgestelden bleef, ontwikkelde de situatie zich vooral gedurende den winter in ongunstige richting. De prijzen van de binnenlandsche landbouw-

producten waren tijdens de bezetting relatief hoog. Inzake de prijspolitiek na de bevrijding, t.a.v. deze producten, kan de Centrale Prijsregelende Commissie niet met het regeeringsbeleid instemmen. De maximumprijzen der Regeering voor den oogst 1945 zijn hoog genoeg om afleveringsplicht van de geheele productie door te voeren, zonder dat de landbouwers onvoldoende rendement verkrijgen. In feite bestaat de leveringsplicht slechts voor een deel van de opbrengst, terwijl de rest op de vrije markt wordt afgezet, waar echter prijzen gelden, die boven het normale uitgaan en deze markt tot een zwarte stempelen.

De elementen van de kosten van levensonderhoud, die niet tot de voeding behooren, geven wel allerminst reden tot voldoening. De duurte van textielproducten en huishoudelijke artikelen hoopt de Commissie door een uitgebreid reglementeringssysteem, dat zowel productie als distributie omvat, tegen te gaan.

Ook de huren werden in Januari 1945 verhoogd, nl. met 40 % t.o.v. het eerste halfjaar 1939. Teneinde echter een stijging van de kosten van levensonderhoud voor de laagste inkomensklassen te vermijden en een loonsverhoging uit dien hoofde te voorkomen, deed de Commissie het voorstel deze verhoging niet voor de laagste huurklassen toe te staan.

Niettemin bepaalde de Regeering, dat, alléén wanneer de rechterlijke macht in individuele gevallen zulks bepaalde, deze huren gehandhaafd konden blijven. De tarieven van gas en electriciteit werden met 50 %, het tarief van water met 65 % verhoogd t.o.v. het eerste halfjaar van 1939. De kleinhandelsprijs van steenkool wordt vooral beïnvloed door de stijging van de kosten van het wegvervoer. Het tarief der spoorwegen voor personen- en goederenvervoer werd met 50 % verhoogd.

De prijzen van grondstoffen voor de industrie zijn in het algemeen met 100 % verhoogd t.o.v. 1939.

Over het geheel genomen, beweegt zich de gemiddelde stijgingscoëfficiënt van de industriële groothandelsprijzen, rekening houdende met de besluiten, die door de Regeering zijn genomen, tusschen 2,5 en 2,6 t.o.v. het eerste halfjaar van 1939.

Beoordeeling van de resultaten.

Zonder dat van een mislukking van de regeeringspolitiek in dit opzicht gesproken mag worden, is, zoo betoogt het rapport, het nagestreefde doel nog geenszins bereikt. Prijzen, die gedurende de bezetting laag waren gehouden, zijn gestegen, anderzijds zijn aanpassingen naar omlaag, waarop gerekend mocht worden, uitgebleven.

De Voorzitter van de Centrale Prijsregelende Commissie wijt dit in hoofdzaak aan de onvoldoende goederenvoorziening. De monetaire saneering alléén was niet toereikend om de prijzen op het door de Regeering beoogde peil te brengen. De prijsbewegingen worden mede bepaald door de beschikbare hoeveelheid goederen. De import van grondstoffen en levensmiddelen ondervond aanvankelijk door het voortduren van den oorlog groote vertraging. De beperkte graad van activiteit, waartoe veel bedrijfstakingen op deze wijze veroordeeld waren, oefende een bijzonder ongunstigen invloed uit op de prijzen. Voorts werd de goederenvoorziening nadeelig beïnvloed door het gebrekige toezicht op het gebruik van de nationale hulpbronnen. Al mag het om niet-economische redenen aanbevelenswaardig zijn geweest het organisme van reglementeering en marktcontrole, dat tijdens de bezetting is ontstaan, op te heffen, voor de nationale economie betekende dit een groote schok. Eerst na maanden slaagde men er in een nieuw apparaat van onvoldoenden omvang op te bouwen. Het gebrek aan controle op prijzen en afleveringsplicht heeft het ontstaan van een vrij omvangrijke zwarte markt in de hand gewerkt.

HET AMERIKAANSCH BANKWEZEN GEDURENDE DEN OORLOG.

Aan de „Guaranty Survey” van 25 September jl. ontlenen wij de volgende bijzonderheden over de oorlogsfinanciering in de Vereenigde Staten, in het bijzonder wat betreft de banken.

De weergalooze financiële eischen, die een vierjarige deelneming aan den oorlog aan het Amerikaansche bankwezen stelden, zijn zonder ernstige spanningen overwonnen. Het voldoen aan de eischen der oorlogsfinanciering heeft geleid tot belangrijke wijzigingen in den toestand der banken, doch het commercieele bankwezen als geheel staat na den oorlog sterk, zoowel voor de financiering van den overgang naar de vrede-economie, als ter voorziening in de credietvraag van handel en industrie.

Twee oorzaken kan men aanwijzen voor het succes, waarmee ditmaal de geweldige financiële oorlogsinspanning tot stand werd gebracht; in de eerste plaats was de financiële politiek veel gezonder dan in den oorlog 1914—1918, in de tweede plaats was de monetaire basis, waarop de Vereenigde Staten in December 1941 den oorlog ingingen, buitengewoon sterk. De goudvoorraad bedroeg \$ 22.774 miljoen, het reservepercentage van de „Federal Reserve Banks” beliep 91 % bij een wettelijk minimum van 35 % t.o.v. deposito's en 40 % t.o.v. bankbiljetten. De overtollige reserves bij de „Member-Banks” — dat zijn de banken, aangesloten bij het „Federal Reserve System” — stonden op het moment van het uitbreken van den oorlog op \$ 3.800 miljoen.

De Schatkist heeft voortdurend twee doeleinden in het oog gehouden, nl. een zoo groot mogelijk deel der oorlogsuitgaven te dekken uit belastingen en anderzijds zooveel mogelijk van het overschot op te nemen bij beleggers, niet tot het bankwezen behorende. Bij zijn aftreden als Minister van Financiën kon Morgenthau rapporteeren, dat in dezen oorlog 41 % van de totale uitgaven sinds 1 Juli 1940 uit deze beide bronnen waren gefinancierd, waarbij een record van 46 % is bereikt in het belastingjaar 1945. Het welslagen van de poging om vooral te leenen van beleggers buiten het bankwezen, kan worden afgelezen uit het feit, dat niet-bankbeleggers van de vergroting der rentedragende schuld tusschen 1 Juli 1940 en 9 Juli 1945 ad \$ 211 milliard, \$ 122 milliard opnamen.

Ondanks deze pogingen der Regeering om op andere wijzen te financieren, heeft het commercieele bankwezen ongeveer 26 % van de financiële behoeften der Regeering gedurende den oorlog voor zijn rekening genomen. In ongeveer \$ 70 milliard of 20 % der behoeften werd zoodoende voorzien; het overige kwam van de „Federal Reserve Banks”, waarbij men echter dient te bedenken, dat de aankoop van staatsobligaties door deze centrale banken meteen supplementaire fondsen voor de gewone banken opleverde. Het voornaamste doel van de leiding van het „Federal Reserve System” is dan ook geweest om de commercieele banken in een dergelijken toestand te brengen, dat het gedeelte der regeeringsbehoeften, waarin andere bronnen niet voorzagen, door de banken kon worden gedekt. De overtollige reserves liet men dalen tot een peil van ongeveer \$ 1 milliard aan het eind van 1943, op welk peil zij sedertdien zijn gehandhaafd.

Het voornaamste instrument der geldpolitiek was de aankoop van staatsobligaties door de „Federal Reserve Banks”. Deze aankopen waren voldoende om het bezit aan staatsobligaties der „Reserve Banks” sedert het einde van 1941 met bijna \$ 21 milliard te doen stijgen. Aangevuld met kleinere bedragen uit andere bronnen, stroomden op deze wijze genoeg middelen in de geldmarkt om een vergroting van den geldsomloop met meer dan \$ 16,5 milliard, een verlaging van den goudvoorraad met bijna \$ 2,6 milliard en een uitbreiding der bankreserves met meer dan \$ 3 milliard te dragen. Deze laatste hoeveelheid was gecombineerd met de bestaande overtollige reserves, voldoende om de noodzakelijke hoeveelheden staatspapier

op te nemen en tevens het bovenvermelde peil der „excess-reserves” bij de aangesloten banken op \$ 1 milliard te handhaven.

Wel bleek, dat hierdoor het reservepercentage der „Reserve Banks” geleidelijk het wettelijk minimumpercentage naderde. Men berekende, dat bij een voortgaande ontwikkeling tegen het einde van 1945 het minimum reservepercentage zou zijn bereikt. De „Federal Reserve Board” stelde daarom voor, de reserve-eischen te verlagen tot 25 %, aan te houden in goudcertificaten, zoewel ten aanzien van bankbiljetten als deposito's. (Zooals vermeld, was het bestaande minimum 40 % tegenover bankbiljetten en 35 % tegenover deposito's). De voorgestelde verlaging trad 12 Juni 1945 in werking.

Het voornaamste gevolg der oorlogsfinanciering voor de banken is geweest, dat het bezit aan regeeringsobligaties sterk gestegen is en ongeveer overeenkomstig daarmee de deposito's. Op het eind van 1944 lagen de totale credieten en beleggingen van alle banken in de Vereenigde Staten meer dan \$ 58 milliard boven die aan het eind van 1941; dit saldo van \$ 58 milliard ontstond door een toename van meer dan \$ 60 milliard aan bezit van regeeringspapier en verhoudingsgewijze geringe afneming van andere beleggingen en credieten. De deposito's beliepen meer dan \$ 141 milliard tegen niet meer dan \$ 82 milliard 3 jaar tevoren. De opeischbare deposito's verdubbelden in de oorlogperiode, nl. van \$ 44 op \$ 92 milliard.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De jongste weekstaat van De Nederlandsche Bank vertoonde weer een nieuwen post, nl. die der girale rekeningen, ad f 16,5 miljoen. Tezamen met de „andere saldi” ad f 226 miljoen, geven zij de toegoeden weer, welke door anderen dan handelsbanken, spaarbanken, landbouwcredietbanken en leden van de bedrijfspgroep Effectenhandel bij de centrale bank worden aangehouden, daar deze uitsluitend geblokkeerde rekeningen hebben, waarvan het totale tegoed op 15 October jl. f 1.350 miljoen bedroeg. De vergelijking van deze cijfers toont aan, dat de rekeningen van niet-banken bij De Nederlandsche Bank een relatief vrij belangrijke plaats innemen, al dient met name de in de afgelopen week op groote schaal plaatsgevonden hebbende omzetting van geblokkeerde saldi in geblokkeerd schatkistpapier hierbij niet uit het oog te worden verloren. Het ware gewenscht, indien De Nederlandsche Bank dit onderscheid, dat thans door de geldsaneeringsmaatregelen min of meer toevallig op haar gepubliceerde balansen tot uitdrukking wordt gebracht, ook in de toekomst blijft handhaven. Zij volgt in dat geval een wijze van publicatie, welke bijv. de „Bank of England” reeds jarenlang toepast; het inzicht in het credietpotentieel van het Nederlandsche bankwezen kan daardoor ten zeerste worden bevorderd. Hiermede gaat gepaard de wensch, dat van het geheele Nederlandsche bankwezen regelmatig gegevens ter beschikking komen, bijv. in een vorm, waarin enkele banken in de laatste jaren deze reeds plachten te verstrekken. Voorzover over eenigen tijd weer van een conjunctuurverschijnsel sprake zal zijn, zouden niet alleen Overheid en wetenschap, maar met name het bedrijfsleven zelve hieruit belangrijke aanwijzingen kunnen putten t.a.v. de te voeren bedrijfspolitiek. Het is te hopen, dat De Nederlandsche Bank een modus zal kunnen vinden, waardoor aan dit verlangen tegemoet kan worden gekomen, en voor ons land een mate van publiciteit op dit gebied wordt bereikt, welke men bijv. in de Vereenigde Staten reeds jarenlang kent.

De omloop van nieuwe bankbiljetten vermeerderde aanzienlijk, hetgeen ook wel te verwachten was, daar juist in de afgelopen week houders van geldkaarten en volmachten contant geld konden opnemen. Het uitstaande bedrag aan oude bankbiljetten is nu gedaald tot f 718

millioenen en de administratie van in binnen- en buitenland ingeleverd bankpapier zal nog wel niet zijn beëindigd. Hieruit blijkt dus in ieder geval, dat de directe winst voor den Staat, tengevolge van de inlevering van bankpapier, tot een niet zeer omvangrijk bedrag beperkt zal blijven.

Reeds werd opgemerkt, dat op groote schaal schatkistpapier van den Agent werd gekocht ter belegging van geblokkeerde saldi, waarvoor in deze week temeer aanleiding was, daar de afgifte van schatkistpromessen anders dan voor vervanging van vervallend papier per 16 October jl. werd gestaakt. Uit den aard der zaak ondervond de handel in schatkistpapier hiervan een sterken invloed, daar vrij algemeen werd getracht kortlopend papier af te stooten en herbelegging in papier met langeren looptijd te bewerkstelligen. Dit geldt in het bijzonder voor de zeer korte termijnen; Novembertpapier werd aangeboden tegen 1 1/4 pCt., Januarierpapier daarentegen noteerde 1 3/8 tot 1 7/8 pCt., dus een slechts geringe afwijking van de Agentsprijzen, evenals voor vijf- en zesmaands papier, dat resp. 1 5/8 pCt. en 1 3/4 pCt. noteerde.

Overigens zal de handel in schatkistpapier in de nabije toekomst waarschijnlijk van geringen omvang blijven, nu de omzetting van kortlopend papier in jaarspapier niet meer mogelijk is en uitsluitend de leden van de bedrijfs-groepen handelsbanken, spaarbanken, landbouwcrediet-banken en effectenhandel hun bezit aan schatkistpapier door aankoop mogen uitbreiden en de overige houders van schatkistpromessen slechts tot verval komend papier kunnen vervangen of in hun bezit reeds aanwezig schatkistpapier kunnen verkoopen. Het valt moeilijk in te zien, dat deze maatregel rechtstreeks verband houdt met de geldsaneering; het is wellicht een van de pogingen om langlopende staatsleningen met een lager rentetype dan tot nu toe gebruikelijk was voor de kapitaalmarkt aannemelijk te maken.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt, muntmateriaal en deviezen ¹⁾	Binnenl. wissels open marktpapier, beleeningen, voorschotten afh Rijk en diverse rekeningen ¹⁾	Totaal activa	Totaal opeischn. schulden
15 Oct. '45	5.212.597	183.536	5.471.955	4.990.119
8 " '45	5.214.825	189.471	5.480.118	4.998.428
1 " '45	5.203.552	201.335	5.480.709	4.999.802
24 Sept. '45	5.204.129	180.697	5.460.648	4.979.760
17 " '45	5.202.073	169.940	5.447.870	4.967.011
10 " '45	5.200.328	176.228	5.452.413	4.971.627
3 " '45	5.200.993	173.877	5.450.731	4.969.973
27 Aug. '45	5.201.042	163.639	5.444.042	4.963.363
6 Mei '40	1.173.319	248.256	1.474.306	1.424.016

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in R/C	Bankassig-natiën en diverse rekeningen	Saldo Rijk R/C (D/C)	Schatkist-papier rechtstr. ondergebracht
15 Oct. '45	1.330.770 ²⁾	3.659.344	149.594	C2.067.338	—
8 " '45	1.252.976 ³⁾	3.745.447	149.393	C1.790.893	—
1 " '45	1.161.347	3.838.451	148.596	C1.593.143	—
24 Sept. '45	1.683.158	3.296.562	148.617	C1.329.892	—
17 " '45	2.118.035	2.848.780	148.747	C. 943.040	—
10 " '45	2.445.432	2.526.010	148.663	C. 626.273	—
3 " '45	2.532.429	2.437.399	148.594	C. 503.663	—
27 Aug. '45	2.573.489	2.389.752	148.513	C. 475.003	—
6 Mei '40	1.158.613	255.174	10.230	C. 22.962	—

¹⁾ De posten „Correspondenten in het buitenland” en „Buitenlandsche betaalmiddelen (excl. pasmunt)”, voorheen begrepen in de „Diverse rekeningen”, zijn van 5 Juli 1943 af opgenomen onder de buitenlandse portefeuille, inlonzen staat samengevat als „deviezen”.

²⁾ waarvan nieuwe uitgifte f 397.754.

³⁾ " " " " f 612.897.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 15 October 1945.

		Activa.		
Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	{ Hfdbank. f — Bijbank " " Agentsch. " 101.000			f 101.000
Papier op het buitenland	f 4.430.806.330			
Correspondenten i. h. buitenl.	54.037.272			
Buitenl. betaalmiddelen (excl. pasmunt)	44.521.529			4.499.365.131
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	{ Hfdbank. f 130.566.477 ¹⁾ Bijbank " 700.872 Agentsch. " 10.045.234			
	f 141.312.583			
Op effecten enz.	f 141.267.205 ¹⁾			
Op goederen en oecelen	45.378			141.312.583 ¹⁾
Voorschotten aan het Rijk				
Munt en muntmateriaal:				
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 712.789.826			
Zilveren munt, enz.	442.373			713.232.199
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond's				72.821.889
Gebouwen en meubelen der Bank				3.000.000
Diverse rekeningen				42.122.129
				f 5.471.954.932
		Passiva.		
Kapitaal				f 20.000.000
Reservefond's				13.871.297
Bijzondere reserve (winst herwaardeering goud-voorraad per 2 Juli 1945)				209.277.096
Andere bijzondere reserves				74.414.834
Pensioenfond's				14.684.223
Bankbiljetten in omloop (oud ²⁾ uitgifte)				717.872.670
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)				612.897.165
Bankassig-natiën in omloop				5.212
Rekening-courant saldo's:				
's Rijks Schatkist	f 1.962.055.806			
's Rijks Schatkist: spec. rek.	105.282.500			
Geblokkeerde saldo's	1.349.674.761			
Saldo's, waarover alleen door overschrijving kan worden beschikt.	f 16.537.095			
Andere saldo's	225.793.610			3.659.343.773
Diverse rekeningen				149.588.661
				f 5.471.954.932

Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht f 44.800.525
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in millioenen francs).

Data	Totaal van den goud-voorraad ¹⁾	Buitenlandsche deviezen	Papier op Belgrië	Voorschotten op overheidsfond's	Deel en pasmunt	Vorderingen op den Staat
11 Oct. 1945	31.717	5.140	375	282	213	46.165
4 " 1945	30.717	5.075	388	215	227	46.065
27 Sept. 1945	30.426	3.940	383	252	246	47.370
20 " 1945	30.426	3.928	365	199	264	46.778
13 " 1945	30.426	3.863	352	175	279	47.140
6 " 1945	30.426	3.976	344	264	279	46.937
30 Aug. 1945	31.218	3.764	355	189	317	45.732

Data	Overheidsfond's	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist	van anderen	Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
11 Oct. 1945	653	148.468	65.996	5	3.797	63.061
4 " 1945	653	140.255	65.579	4	3.920	63.301
27 Sept. 1945	653	148.183	64.301	3	4.976	63.364
20 " 1945	653	147.526	63.875	3	4.682	63.446
13 " 1945	653	147.809	63.749	4	5.012	63.539
6 " 1945	653	147.796	63.527	5	5.129	67.636
30 Aug. 1945	653	147.143	62.459	3	5.447	63.061

¹⁾ Waarvan 10.493 millioen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad. (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 millioen francs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten en rekeningen-courant op de Bank, overgeboekt en over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten

HAV BANK - SCHIEDAM

Levensverzekering en Lijfrente

De Aanpullende Brandpolis

van

De „Assumij” van 1896 N.O.
's-Gravenhage

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

„t Glas levert Pieterman”

solt voor technische doeleinden

PATRIJSPOORTGLAZEN · TELEGRAAFPLATEN
MANOMETERGLAZEN · PEILGLAZEN · OLIEGLAZEN
REFLEXGLAZEN · WATERMETERGLAZEN ENZ.

Glasindustrie

Pieterman^{n.v.}

WESTVEST 17 · SCHIEDAM · TELEFOON 69269

GRAANFACTORY

EXPEDITIE

BEVRACHTING

OP- EN OVERSLAG

LADING-CONTROLE

BEMONSTERING

Peterson
HAVENBEDRIJF

ROTTERDAM

TELEF. 72872

POSTBUS 893

UW TOEKOMST IS VEILIG met een polis van de

ALGEMEENE FRIESCHE
LEVENSVZERKERING MIJ.

of de

GROOT-NOORDHOLLANDSCHE
VAN 1845

LEEUWARDEN (Burmaniahuis) AMSTERDAM (v. Brienenhuis)

VAN DIJK & Co.

EENDRACHTSWEG 11 — ROTTERDAM

Makelaars en Commissionairs in Effecten

Effecten - Coupons - Vermogensbeheer

Telefoon 20845 — 21889 — 40631

Beurs Nis 6 — Telefoon 24178 — 24378

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

TABAK

VAN NELLE

KOFFIE
THEE

ROTTERDAM

Voor al Uw transporten en expeditiezaken

VAN GEND & LOOS

80 eigen kantoren en 600 agentschappen
in Nederland

N.V. Gebr. van Uden's
Scheepvaart- en Agentuur-Mij.

Shipowners - Brokers

Rotterdam — Amsterdam — Zaandam

Schrijf
in Nederland
met

INKT VAN

Talens